

ЗМІСТ ПОЗААУДИТОРНОЇ ТВОРЧОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

а) Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні умови модернізації незалежної української держави вимагають від науково-педагогічного процесу підвищення якості інтелектуального потенціалу нації та всебічно сформованого творчого потенціалу особистості. У Національній доктрині розвитку освіти одним із пріоритетних завдань є вирішення проблеми формування та виховання творчих продуктивних сил студентської молоді України [4]. Оптимальним засобом для розвитку творчої особистості є позааудиторна діяльність вищого навчального закладу.

Актуальність позааудиторної творчості студентів-філологів у навчально-виховному процесі зумовлена такими факторами: по-перше – потреба у зростанні творчих ресурсів молоді в умовах глобалізації суспільства; по-друге – необхідність активізації творчої активності у всіх сферах конструктивної діяльності у зв'язку з прискоренням розвитку всіх сфер духовного і матеріального виробництва в суспільстві; по-третє – провідна роль творчості як суб'єктивного й об'єктивного факторів розвитку загальної і, зокрема естетичної культури самої особистості студента.

З цього випливає, що проблема творчого потенціалу студентів-філологів має комплексний характер і потребує ґрунтовного вивчення, а такий аспект, як організація позааудиторної діяльності вимагає широкого використання у змісті підготовки майбутнього вчителя-філолога.

б) Аналіз останніх досліджень і публікацій в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У науково-педагогічній літературі питання творчого розвитку студентської молоді розглядається на ґрунті усвідомлення культурних здобутків попередніх поколінь. Великий педагог В.Сухомлинський принагідно наголошує: “Творчість починається там, де інтелектуальні й естетичні багатства, засвоєні, здобуті раніше, стають засобом пізнання, освоєння, перетворення світу, при цьому людська особистість немовби зливається зі своїм духовним надбанням... Без творчості, без одухотвореності процесом і результатами творення духовних цінностей неможливо уявити педагогічний процес... Творчість – могутній стимул духовного життя” [6, с.566].

С.Гончаренко поняття “творчість” розглядає як продуктивну людську діяльність, яка здатна продовжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення [7, с.326].

У сучасних наукових дослідженнях Л.Вергель, В.Гончарук Н.Сивачук, Л.Йовенко І.Терешко формування творчої особистості пов'язуються з позааудиторною діяльністю. Л.Йовенко вказує, що такий вид роботи будується на принципах зацікавленості й добровільної участі в ній і врахування індивідуальних інтересів та нахилів студентів [2].

Позааудиторна робота – це спеціально організовані і цілеспрямовані позааудиторні заняття та система пізнавальних і виховних заходів, метою яких є поглиблення і розширення знань, одержаних в умовах навчального процесу, формування творчих здібностей, наукових інтересів, різноманітних умінь і навичок [5, с.167].

Організаційно-педагогічні форми позааудиторної творчості – це види об'єднань, способи організації молоді і педагогів для спільної діяльності після аудиторних занять, а також конкретні просвітницько-пізнавальні й виховні акції художньо-естетичної спрямованості, розраховані на масову чи диференційовану студентську аудиторію.

В.Вергель у своєму дослідженні окреслює основні аспекти в організації позааудиторної роботи: “По-перше, позааудиторна робота не повинна дублювати практичне заняття. Треба пам'ятати про принцип самодіяльності й не слідкувати за тим, щоб позааудиторна робота не перетворювалась на додаткові практичні заняття. По-друге, при організації діяльності гуртків (секцій) або факультативів необхідно зважати на інтереси та уподобання тих, хто навчається. По-третє, позааудиторна робота має бути пов'язана з навчальною програмою, але, в свою чергу, повинна розширяти та розвивати навички та вміння студентів, вести до подальшого розвитку та поглиблення їх знань. По-четверте, обсяг матеріалу не повинен надто перевищувати програмний. Слід ретельно добирати додаткові навчальні матеріали з урахуванням рівня знань, вікових особливостей та уподобань тих, хто навчається. Адже нецікавий матеріал неодмінно викличе негативну реакцію та емоції у студентів, зробить заняття нецікавими та нудними. Добір матеріалу для позааудиторної роботи слід здійснювати з урахуванням його освітньої та виховної цінності. По-п'яте, заняття проводяться регулярно, але студенти не повинні бути перевантаженими. По-шосте, звіт за кожного період роботи повинен бути чітко оформленим у цікавий вид діяльності, наприклад, конкурс, концерт, вечір художньої самодіяльності [1].

Позааудиторна робота є логічним продовженням аудиторних занять і проходить паралельно з ними, допомагає студентам успішно навчатися, розвиває ініціативу, сприяє розумовому, фізичному, естетичному вихованню, задовольняє їхні культурні запити та спрямовує їхню активність на творчу корисну діяльність.

Багатий досвід роботи у сфері позааудиторної діяльності має Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, де належне місце відводиться пропаганді народного мистецтва, збиранні скарбів народної творчості.

в) Формулювання цілей статті. Розвиток творчого потенціалу людини трактується сьогодні як головне завдання вищої школи. Виховання творчої, конкурентоспроможної особистості потребує глибокого вивчення та активного використання багатой культурної спадщини нашого народу в процесі позааудиторної роботи. Наше дослідження має на меті висвітлити з позиції сьогодення позааудиторну творчу діяльність студентів-філологів, зокрема окреслити зміст творчої діяльності майстер-класу “Український рушник”.

г) Виклад основного матеріалу дослідження. Виняткове значення у вихованні естетичних смаків студентів-філологів Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини має позааудиторна творчість.

Підготовка педагога-майстра своєї справи, ерудованого спеціаліста, фахівця нової генерації, який володіє творчими якостями активізації процесу навчання і виховання учнів особливо актуально в умовах сучасної дійсності. У формуванні творчої особистості студента-філолога, розвитку його здібностей чимала роль належить позааудиторній діяльності.

За останні роки на факультеті в самодіяльну позааудиторну творчість

широко впроваджується українська обрядовість, народні звичаї і традиції. Щорічне проведення народознавчих свят таких як: “Андріївські вечорниці”, “А вже весна скресла”, “Уманський ярмарок”, “Ой на Івана, ой на Купала” ознайомлює студентську молодь із світоглядом українського народу. Участь студентів-філологів у таких заходах, безумовно, впливає на виховання творчих якостей та формування національної самосвідомості, історичного мислення, почуття патріотизму тощо.

Творча модель майбутнього вчителя-філолога науково обґрунтована і розроблена на факультеті української філології викладачами кафедри української літератури та українознавства (завкафери, кандидат педагогічних наук, професор Н.П.Сивачук) і впроваджується у навчально-виховний процес. У цій моделі для розвитку творчих умінь студентів-філологів було передбачено створення нової форми позааудиторної роботи – майстер-клас.

На сьогодні в Уманському педагогічному університеті на факультеті української філології успішно функціонують чотири майстер-класи – “Театр слова”, “Театр пісні”, “Театр танцю”, “Український рушник”.

Вагомий вплив на розвиток та реалізацію творчих здібностей має діяльність майстер-класу “Український рушник”, який створено у 2002 році (керівник – викладач кафедри української літератури та українознавства Мамчур Наталія Сергіївна).

Метою діяльності майстер-класу “Український рушник” є реалізація у майбутніх філологів зі спеціалізацією “українознавство” системи професійно необхідних знань, умінь та навичок у галузі українського народного вишивкарства.

До майстер-класу зараховуються обдаровані студенти, які бажають удосконалити свої декоративно-прикладні уміння в галузі народної вишивки. Майстер-клас може організовувати свою роботу за наявності одного і більше учасників.

Основними завданнями діяльності майстер-класу “Український рушник” є:

1. сприяти розвитку студентської творчості;
2. виховання естетичних смаків студентів-філологів;
3. аналіз, діагностика реального стану творчих, прикладних умінь учасника майстер-класу;
4. прогнозування розвитку спеціальних знань і вмінь з мистецтва народного вишивкарства;
5. конструювання навчально-пізнавального процесу у майстер-класі;
6. реалізація результатів конструювання з формування майстерності вишивки;
7. оцінка результатів навчально-пізнавального процесу у майстер-класі;
8. передача авторського досвіду формування декоративно-прикладних умінь майбутнім учителям-філологам.

Таким чином, діяльність майстер-класу “Український рушник” спрямована на сприяння творчої самореалізації студентів-філологів, що в свою чергу активізує процес пізнання прекрасного і цінного у мистецтві вишитого українського рушника. З погляду на визначені завдання доречно окреслити основні напрямки творчої діяльності майстер-класу “Український рушник”:

1. здійснення пошуково-експедиційної роботи;

2. відтворення старовинних рушників;
3. удосконалення технології виконання вишивальних швів;
4. дослідження етнолінгвістичного змісту українського рушника;
5. поглиблення знань про історію розвитку рушникарства Східного Поділля;
6. вивчення досвіду роботи майстрів вишивки;
7. організація виставкової діяльності;
8. екскурсійно-просвітницька діяльність.

Програма майстер-класу передбачає реалізацію комплексу формально-процесуальних, навчально-дослідних, науково-методичних проблем мистецтва вишивкарства, включаючи й актуальні нині для вищої педагогічної школи питання вивчення і відродження його кращих традицій.

Українська народна вишивка, зокрема вишитий рушник, є відображенням живописної, графічної й орнаментально-композиційної культури народу. Разом з тим рушник є результатом як матеріально-практичної, так і духовної діяльності людини. В ньому міститься інформація про орнамент, композицію, колорит, він охоплює сферу знань і вірувань, демонструє естетичні погляди, смаки, а також враховує звичаєво-обрядові аспекти, етичні переконання тощо.

Основним завданням вишивальної творчості студентів-філологів є збирання та відтворення старовинних рушників Східного Поділля. Співробітниками та студентами, членами науково-дослідної лабораторії “Етнологія Черкаського краю”, під час етнографічних експедицій зібрано більше трьох сотень рушників.

Знахідкою та відкриттям для викладачів та студентів був рушник автентичного декодування з села Сушківка Уманського району, на якому зображено подорож по трьох ярусах Всесвіту. Рушник датовано 1912 роком, автором якого є Петренко Марія Яківна, 1895 року народження. На рушнику зображено тримірну структуру всесвіту: верхній світ представляє сонячна олениця, середній світ – це світ-царина мертвих предків, злих духів представлено загадковим створінням, що нагадує дракона-ящура [3, с.27].

У процесі відтворення рушників студенти вивчають особливості семантики орнаменту, кольору, технології виконання швів та мережок, адже орнаментальні мотиви українських рушників сягають своїм корінням у місцеву флору і фауну, в історичну традицію. Паралельно до кожного рушника ними створюються електронні схеми орнаменту, які з часом оформлюються в альбом.

Дослідження та відтворення автентичних зразків вишивки під час занять майстер-класу “Український рушник” сприяє формуванню творчих вмій і навичок, естетичних смаків майбутніх філологів і українознавців, розширенню знань студентів з народознавства.

Робота майстер-класу “Український рушник” передбачає розкривати повною мірою красу народних святинь, належним чином ознайомлювати молоде покоління з багатством української народної вишивки та

розвивати бажання глибоко вивчати й усвідомлювати естетичну цінність звичаїв, традицій, обрядів, ремесел і промислів нашого народу.

Роботи студентів, які є втіленням найкращих естетичних смаків (вишиті серветки, рушники, сорочки, пояси, ляльки у вишитому одязі, ікони та інші вироби) були представлені та високо оцінені на багатьох виставках в Україні та за її межами.

У результаті такої діяльності у 2009 році при Уманському державному університеті створено Малу академію народних мистецтв.

д) Висновки. Таким чином, позааудиторна діяльність є перспективним напрямом оновлення змісту виховання творчої особистості у вищій школі. Зокрема, як показує практика, діяльність майстер-класу “Український рушник” в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на факультеті української філології сприяє вихованню національно зорієнтованого, творчо збагаченого, художньо активного громадянина нашої незалежної держави.

Література

1. Вергель В.Л. Виховання естетичного смаку в студентів вищих навчальних закладів МВС засобами іноземних мов: Автореф. дис... кан. пед. наук.: 13.00.07. – Запоріжжя, 2007. – 32 с.
2. Йовенко Л.І. Підготовка студентів-філологів вищого навчального закладу до родинного виховання. Автореф. дис... кан. пед. наук.: 13.00.04. – Умань, 2005. – 35 с.
3. Кузь В. Г., Сивачук Н.П. “Ой мій милий, білоданчику” (Семантика образів старовинних рушників Уманщини) // Берегиня. – № 2. – 2003. – С. 26–30.,
4. Національна доктрина розвитку освіти України // Освіта України. – 2002. – 23 квітня.
5. Педагогічний словник / За ред. М.Д.Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5 т. – Т 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. К.: Рад. школа, 1977. – 670 с.
7. Український педагогічний словник / За ред. С. Гончаренка – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.

Анотація

У статті розглядається зміст позааудиторної творчості студентів-філологів.

Аннотация

В статье рассматривается содержание внеаудиторной творческой деятельности студентов-филологов.

Summary

In article the maintenance of out-of-class creative activity of students-philologists is considered

Ключові слова: творчість, позааудиторна робота, майстер-клас “Український рушник”.

Ключевые слова: творчество, внеаудиторная работа, мастер-класс “Украинский рушник”.

Key words: creativity, out-of-class work, a master-class “The Ukrainian embroidery”.